Małżeństwa, zaręczyny i algorytmy stabilnego dopasowania,

czyli nowy wspaniały świat, w którym nikt nikogo nie zdradza

*Piotr SKOWRON**

*Wydział Matematyki, Informatyki i Mechaniki, Uniwersytet Warszawski

W 1962 roku dwóch amerykańskich matematyków, David Gale i Lloyd Shapley, zadało sobie pytanie, czy możliwe jest dobranie mężczyzn i kobiet w pary tak, aby nawet najbardziej zatwardziali przeciwnicy monogamii nie byli w stanie nawiązać romansu [1]? W tym celu, rzecz jasna, odwołali się do teorii algorytmów i zaproponowali następujący model. Niech $M = \{m_1, m_2, \ldots, m_n\}$ i $K = \{k_1, k_2, \ldots, k_\ell\}$ oznaczają, odpowiednio, zbiory n mężczyzn i ℓ kobiet. Każdy mężczyzna ma ustalone preferencje względem kobiet; niech $\succ_m$ oznacza ranking preferencji mężczyzny m, będący porządkiem liniowym na zbiorze K. Podobnie, niech $\succ_k$ oznacza ranking preferencji kobiety k. W swoim artykule Gale i Shapley przyjęli konserwatywny punkt widzenia i nie wchodzili w kwestie związane z bi- czy też homoseksualizmem.†

†Warto jednak dodać, że niektóre z kolejnych prac dotyczących problematyki stabilnego dopasowania prezentowały bardziej progresywne spojrzenie na kwestię małżeństwa [2]. Przykładowo, często rozważany jest model, w którym ranking preferencji danego człowieka może być wyrażony jako porządek względem innych ludzi, niezależnie od płci. Model ten jest bardziej ogólny i algorytmy dla tego przypadku znajdują zastosowanie w szerszym zakresie sytuacji, na przykład przy doborze współlokatorów w akademikach *(the stable roommate problem)*. Późniejsze modele zakładały również, że rankingi preferencji mogą być reprezentowane jako słabe porządki lub że ludzie mogą kierować się kilkoma niezależnymi kryteriami przy doborze partnerów. W tym artykule nie rozważamy bardziej złożonych modeli, jednak warto wiedzieć, że dziedzina badań zapoczątkowana przez Gale'a i Shapleya jest szeroka i dotyczy wielu wariantów bazowego problemu.

Dopasowaniem nazwiemy zbiór par, z których każda złożona jest z mężczyzny i kobiety, takich, że każdy człowiek jest sparowany z co najwyżej jedną osobą. Formalnie, zbiór $\Phi \subseteq \{\{m, k\} \colon m \in M, k \in K\}$ jest dopasowaniem, jeżeli dla dowolnych dwóch par $p_1, p_2 \in \Phi$ $(p_1 \neq p_2)$ zachodzi $p_1 \cap p_2 = \emptyset$. Dla każdej osoby o przez $\Phi(o)$ oznaczamy partnera o w dopasowaniu Φ. Jeżeli w ramach Φ osoba o nie jest z nikim sparowana, to stosujemy notację $\Phi(o) = \perp$. Zakładamy również, że każda osoba woli być sparowana, niż pozostać bez pary (jako ciekawe ćwiczenie Czytelnik może spróbować wykazać, że założenie możemy poczynić bez straty ogólności), czyli dla dowolnych $m \in M$ i $k \in K$ mamy $k \succ_m \perp$ i $m \succ_k \perp$. Jesteśmy gotowi do zdefiniowania kluczowego pojęcia rozważanego w tym artykule.

Definicja 1. *Dopasowanie Φ jest* stabilne, *jeżeli nie istnieją mężczyzna $m \in M$ i kobieta $k \in K$, którzy spełniają następujący warunek:*

$$k \succ_m \Phi(m) \quad \text{oraz} \quad m \succ_k \Phi(k).$$

Innymi słowy, dopasowanie jest stabilne, jeżeli nie istnieją tacy mężczyzna i kobieta, którzy woleliby siebie nawzajem niż swoich dotychczasowych partnerów. Zilustrujmy definicję 1 na poniższym przykładzie:

Przykład 1. *Rozważmy instancję przedstawioną na poniższym rysunku.*

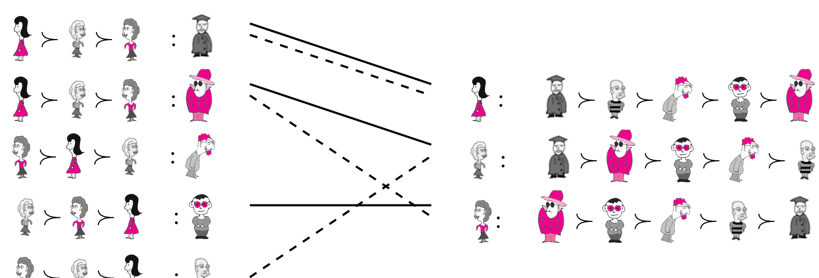

Na rysunku obok każdej osoby umieściliśmy jej listę preferencji. Przykładowo, preferencje mężczyzny to $\succ$ $\succ$, dlatego najchętniej zacząłby chodzić z (jest przecież inteligentna, wrażliwa, czuła i ma świetne poczucie humoru!), w drugiej kolejności z (no tak, przecież uwielbia blondynki!), w ostateczności zgadzając się na chodzenie z (ale tylko dlatego, że pochodzi z bogatej rodziny, więc zapewne to ona będzie płacić za bilety do kina). Na rysunku zaznaczyliśmy również dwa dopasowania. Dopasowanie $\Phi_1 = \{\{\ ,\ \}, \{\ ,\ \}, \{\ ,\ \}\}$, oznaczone przerywaną linią, nie jest stabilne. Spójrzmy na parę i : woli od – swojej partnerki w Φ_1; podobnie woli od swojego partnera . Ta para świadczy zatem o tym, że dopasowanie Φ_1 nie jest stabilne. Taką parę nazwiemy blokującą. *Pozostałe pary blokujące dla Φ_1 to i oraz i . Dopasowanie $\Phi_2 = \{\{\ ,\ \}, \{\ ,\ \}, \{\ ,\ \}\}$, oznaczone ciągłą linią, jest stabilne – nie istnieje para, która blokowałaby Φ_2.*

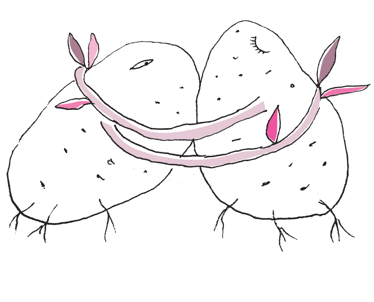

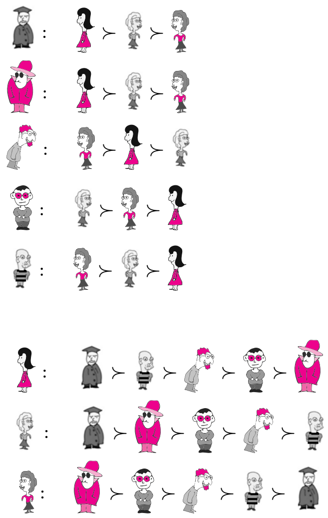

Preferencje

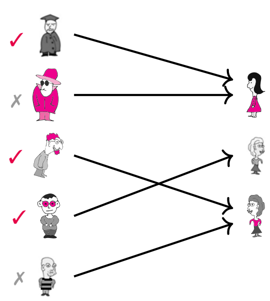

Krok 1

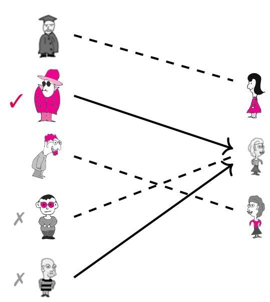

Krok 2

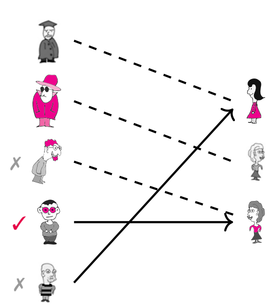

Krok 3

Pojęcie stabilnego dopasowania jest ważne i powszechnie wykorzystywane w praktyce. Algorytmy do znajdowania stabilnego dopasowania są między innymi używane w Stanach Zjednoczonych do przydziału rezydentów lekarskich do szpitali (wtedy rolę mężczyzn przyjmują rezydenci lekarscy, a rolę kobiet wakaty w szpitalach) lub do przydziału uczniów do szkół. Podobne algorytmy są również wykorzystywane przy transplantacji nerek, aby dopasować chorych potrzebujących nerki z potencjalnymi dawcami – zdarza się, że dana osoba x nie jest w stanie przekazać swojej nerki bliskiej osobie y ze względu na niezgodność grupy krwi, jednak x może przekazać nerkę innemu pacjentowi z w zamian za to, że osoba bliska z zgodzi się przekazać nerkę dla y; w ten sposób możemy tworzyć dopasowania, które zwiększają liczbę możliwych transplantacji. Teoria stabilnych dopasowań jest obecnie ugruntowana, a jeden z jej twórców, wspomniany wcześniej Lloyd Shapley, za stworzenie fundamentów tej teorii otrzymał w 2012 roku Nagrodę Banku Szwecji im. Alfreda Nobla w dziedzinie ekonomii.

Rozumiemy już istotę i wagę pojęcia stabilnego dopasowania. Czas zadać kluczowe pytanie. Czy stabilne dopasowanie zawsze istnieje, niezależnie od preferencji mężczyzn i kobiet? Jeżeli tak, to czy potrafimy je efektywnie obliczyć? Otóż na oba te pytania możemy odpowiedzieć **TAK**! (Tak, autor również jest podekscytowany tym faktem!). Oto i algorytm znajdowania stabilnego dopasowania zaproponowany przez Gale'a i Shapleya. Początkowo zakładamy, że nikt nie jest zaręczony, i w pętli wykonujemy następujące kroki:

1. Każdy niezaręczony mężczyzna oświadcza się swojej ulubionej kobiecie spośród tych, które do tej pory nie odrzuciły jego oświadczyn.
2. Każda kobieta k, której oświadcza się jeden bądź kilku mężczyzn, wybiera swojego ulubionego spośród oświadczających się – nazwijmy go x – a oświadczyny pozostałych definitywnie odrzuca. Jeżeli k nie jest zaręczona, to przyjmuje oświadczyny x, i od tej pory k i x są zaręczeni. Jeżeli k jest już zaręczona z mężczyzną y, to porównuje ona x i y. Jeżeli $x \succ_k y$, to k zrywa swoje zaręczyny z y (oznacza to również, że k definitywnie odrzuca jego oświadczyny) oraz zaręcza się z x. W przeciwnym przypadku, czyli gdy $y \succ_k x$, kobieta k odrzuca oświadczyny x.

Algorytm się zatrzymuje, gdy każdy mężczyzna jest zaręczony bądź jego oświadczyny zostały odrzucone przez każdą kobietę, a następnie zwraca dopasowanie odpowiadające aktualnym zaręczynom. Zwróćmy uwagę, że algorytm na pewno kiedyś się zatrzyma, gdyż mężczyźni nie mogą dwukrotnie oświadczyć się tej samej kobiecie.

Zilustrujmy działanie algorytmu dla instancji z przykładu 1. Pierwsze trzy kroki algorytmu są również przedstawione na rysunkach obok: strzałka oznacza oświadczyny, przerywana linia to zaręczyny, które istnieją tuż przed danym krokiem algorytmu, zaś symbole ✗ i ✓ oznaczają odpowiednio odrzucenie/zerwanie oraz przyjęcie oświadczyn. Początkowo i oświadczają się , ponieważ jest to ich ulubiona kobieta. i oświadczają się , zaś oświadcza się . Następnie odrzuca oświadczyny i zaręcza się z . Podobnie odrzuca i zaręcza się z ; ponadto zaręcza się z . W drugim obrocie pętli algorytmu i oświadczają się . odrzuca i porównuje ze swoim dotychczasowym partnerem, czyli z . Okazuje się, że woli od , zatem zrywa zaręczyny z i zaręcza się z . W trzecim obrocie pętli oświadcza się , a oświadcza się . odrzuca oświadczyny (a co za tym idzie, został odrzucony przez każdą kobietę), zaś zrywa swoje zaręczyny z i zaręcza się z . W czwartym obrocie pętli oświadcza się , która go odrzuca, zaś w piątej i ostatniej iteracji oświadcza się i przez nią również zostaje odrzucony. W tym momencie jest zaręczony z , jest zaręczony z , zaś z . Dopasowanie odpowiadające tym zaręczynom (czyli Φ_2) zostaje zwrócone przez algorytm Gale'a–Shapleya.

Twierdzenie 1. *Algorytm Gale'a–Shapleya zwraca stabilne dopasowanie.*

Dowód. Załóżmy nie wprost, że dopasowanie Φ zwrócone przez algorytm Gale'a–Shapleya nie jest stabilne. Niech $\{m, k\}$ będzie parą blokującą Φ. Mamy zatem $m \succ_k \Phi(k)$ oraz $k \succ_m \Phi(m)$. Ponieważ m woli k od swojej partnerki $\Phi(m)$, m musiał oświadczyć się k i zostać przez nią odrzuconym (mężczyzna zawsze oświadcza się ulubionej kobiecie, która go do tej pory nie odrzuciła). Skoro k odrzuciła m, to znaczy, że w chwili, gdy rozważała jego oświadczyny, otrzymała propozycję bądź była zaręczona z mężczyzną, którego wolała niż m. To oznacza, że w pewnym momencie k była zaręczona z kimś, kogo wolała od m. Zauważmy, że w trakcie działania algorytmu Gale'a–Shapleya każda zaręczona kobieta zrywa zaręczyny tylko wtedy, gdy może się zaręczyć z kimś, kogo woli od obecnego partnera. Z tego wynika, że na koniec działania algorytmu k musiała być również zaręczona z kimś, kogo woli od m. Jest to sprzeczne z $m \succ_k \Phi(k)$, zatem $\{m, k\}$ nie może być parą blokującą, co kończy dowód. □

Zauważmy, że gdybyśmy wykonali algorytm Gale'a–Shapleya z zamienionymi rolami i gdyby to kobiety oświadczały się mężczyznom, wynik działania algorytmu mógłby być inny, jednak zwrócone dopasowanie również byłoby stabilne. Co ciekawe, można pokazać, że oryginalna wersja algorytmu stawia mężczyzn w uprzywilejowanej sytuacji. Można nawet wykazać, że dopasowanie zwrócone przez algorytm Gale'a–Shapleya jest dla mężczyzn optymalne!

Twierdzenie 2. *Nie istnieje stabilne dopasowanie, w którym którykolwiek mężczyzna mógłby uzyskać lepszą partnerkę niż ta, którą przydzielił mu algorytm Gale'a–Shapleya.*

Dowód. Niech Φ oznacza dopasowanie zwrócone przez algorytm Gale'a–Shapleya. Załóżmy nie wprost, że istnieje stabilne dopasowanie Ψ, w którym dla pewnego mężczyzny m_1 zachodzi $\Psi(m_1) \succ_{m_1} \Phi(m_1)$. Oznaczmy $k_1 = \Phi(m_1)$ i $k_2 = \Psi(m_1)$. W algorytmie Gale'a-Shapleya m_1 oświadczył się k_2 przed k_1, zatem k_2 musiała odrzucić m_1 na rzecz innego mężczyzny m_2. Oznacza to, że m_1 oświadczył się k_1 po tym, jak m_2 oświadczył się k_2. Co więcej, $m_2 \succ_{k_2} m_1$. Ponieważ Ψ jest stabilnym dopasowaniem, musi zachodzić $\Psi(m_2) \succ_{m_2} k_2$. Oznaczmy $k_3 = \Psi(m_2)$. Wiemy, że m_2 musiał się oświadczyć k_3 przed k_2, zatem k_3 odrzuciła m_2 na rzecz m_3. Analogicznie, m_2 oświadczył się k_2 po tym, jak m_3 oświadczył się k_3. Możemy kontynuować to rozumowanie, znajdując kolejne takie pary m_i, k_i, że k_i jest partnerką m_{i-1} w Ψ (zakładając $i > 1$). Ponieważ mamy skończoną liczbę mężczyzn, w pewnym momencie musi nastąpić sytuacja, że znajdziemy cykl, czyli taką parę m_p i k_p, że k_p będzie partnerem pewnego wcześniej zdefiniowanego m_j (dla $j < p$).

Otrzymujemy zatem sekwencje $m_j, m_{j+1}, \ldots, m_p$ oraz $k_j, k_{j+1}, \ldots, k_p$ takie, że m_j oświadczył się k_j po tym, jak m_{j+1} oświadczył się k_{j+1}, ... , m_p oświadczył się k_p po tym, jak m_j oświadczył się k_j. Pokazuje to sprzeczność i kończy dowód. □

Literatura

[1] D. Gale and L. S. Shapley. „College admissions and the stability of marriage". *The American Mathematical Monthly*, 120(5):386–391, 1962.

[2] K. Iwama and S. Miyazaki. „A survey of the stable marriage problem and its variants". In *International Conference on Informatics Education and Research for Knowledge-Circulating Society*, pages 131–136, 2008.

Zegar biologiczny tyka

Joanna M. OLAS

Doktorantka, Instytut Fizyki PAN

W trakcie naszego życia przynajmniej kilkukrotnie spotykamy się z określeniem *zegar biologiczny*, lecz co ono dokładnie oznacza? Jak nasze ciało zdaje sobie sprawę z upływającego czasu? Czy zostawia on jakieś zmiany w naszych tkankach i organach? Jeśli tak, to czy jesteśmy w stanie je zmierzyć i na ile precyzyjnie możemy określić, ile czasu upłynęło?

Choć te pytania mogą brzmieć nieco frywolnie, są w istocie bardzo ważne w procesie identyfikacji anonimowych ciał. W całym zestawie informacji potrzebnych do zidentyfikowania ciała oszacowanie wieku jest zdecydowanie najbardziej istotne. Zadanie to jest na tyle ważne, że na przestrzeni lat opracowano wiele metod estymacji wieku – np. pomiar zasklepienia czaszki, obserwacja zmian w kościach miednicy czy nawet morfologia materiału pobranego z żeber. Niektóre z tych metod mogą mieć bardzo wysoką dokładność, jednak wymagają kosztownego sprzętu i często mogą być wykorzystywane tylko w przypadku szkieletów, a nie niedawno odnalezionych ciał. Najbardziej zaawansowane i obiektywne metody szacowania wieku we współczesnej nauce bazują na analizie DNA. Na podstawie próbek krwi możliwe jest określenie przybliżonego wieku z wysoką dokładnością.

Szukając innego rozwiązania, japońscy naukowcy z Kioto, prowadzeni przez Hiroshiego Ikegayę, rozważali możliwość wykorzystania spektroskopii Ramana do analizy ludzkiej skóry, dzięki czemu opracowano by nowe, wiarygodne i łatwo dostępne narzędzie do szacowania wieku. Ich pomysł polegał na analizie widm promieniowania lipidów i białek znajdujących się w skórze, które można pobrać podczas autopsji.

Analiza widma promieniowania uzyskana w spektroskopii ramanowskiej jest powszechnie używana w chemii, ponieważ dostarcza „odcisk palca" cząsteczek, na podstawie którego można je później identyfikować. Japońscy naukowcy wierzyli, że emisja